

Соціокультурний складник як ключовий елемент викладання іноземних мов у сучасному освітньому середовищі

Зінченко Олена Сергіївна¹, Папіжук Валентина Олександрівна², Лісова Юлія Олександрівна³

Опубліковано	Секція	УДК
17.01.2025	Освіта/Педагогіка	811.111:37.091.3:316.4
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14678463		

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Статтю присвячено аналізу соціокультурного складника в процесі вивчення іноземних мов. Сучасне освітнє середовище зазнало значного впливу глобалізаційних процесів, цифровізації суспільства, пандемії COVID-19 та повномасштабної війни в Україні. У таких умовах активне впровадження цифрових технологій, зокрема освітніх платформ, навчальних застосунків, програм для відеозв'язку, інструментів віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR), месенджерів і соціальних мереж, сприяє персоналізації навчання. Водночас ці технології дозволяють забезпечити доступ до автентичних матеріалів, створюючи умови для впровадження соціокультурних елементів у вивчення іноземних мов. У статті досліджено інтеграцію соціокультурного складника в процес викладання іноземних мов в умовах глобалізації та викликів, пов'язаних із пандемією COVID-19 і повномасштабною війною. Визначено основні чинники, що впливають на формування освітнього середовища, проаналізовано роль вивчення іноземних мов у сучасному суспільстві. Особливу увагу приділено дослідженню соціокультурного складника у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Дослідження базується на компетентнісно-орієнтованому підході, із застосуванням методів аналізу, порівняння, узагальнення та систематизації. Результати підтверджують, що соціокультурний компонент вивчення іноземних мов відіграє важливу роль у сучасному освітньому процесі, адже володіння іноземними мовами набуває стратегічного значення, оскільки сприяє підвищенню професійної мобільності, культурній інтеграції та адаптації здобувачів освіти до умов глобалізованого суспільства.

Соціокультурний складник викладання іноземних мов є ключовим елементом у формуванні комунікативної компетентності, забезпечуючи глибше розуміння культурних контекстів, мовних зворотів та історично-культурного підтексту. Це дозволяє здобувачам освіти ефективніше адаптуватися до іншомовного середовища.

Наголошено, що подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення інноваційних методик навчання, що поєднують традиційні підходи із цифровими

¹ кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземної філології, Навчально-науковий інститут готельно-ресторанного і туристичного бізнесу та енології ім. О.О. Преображенського, Одеський національний технологічний університет, м. Одеса, Україна, olena.zinchenko@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6433-1296>

² кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти, Навчально-науковий інститут іноземної філології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна, valentina.papizhuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8684-6116>

³ кандидат філологічних наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти, Навчально-науковий інститут іноземної філології, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна, lisovajulie@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7186-8013>

технологіями. Необхідно також удосконалювати освітні програми, враховуючи виклики, спричинені швидкими змінами в суспільстві та освітньому середовищі. Особливу увагу слід приділити вивченню впливу соціокультурних складників на успішну адаптацію здобувачів освіти до нового мовного та культурного середовища.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, педагогічні інновації, освітні технології, навчальні стратегії, мовна інтеграція.

Socio-cultural Component as a Key Element of Foreign Language Teaching in the Modern Educational Environment

Abstract. The article is devoted to the analysis of the sociocultural component in the process of learning foreign languages. The modern educational environment has been significantly influenced by globalisation processes, the digitalisation of society, the COVID-19 pandemic and the full-scale war in Ukraine. In such circumstances, the active use of digital technologies, including educational platforms, learning applications, video communication software, virtual reality (VR) and augmented reality (AR) tools, messengers and social media, contributes to the personalisation of learning. At the same time, these technologies provide access to authentic materials, creating conditions for introducing sociocultural elements into foreign language learning. The article examines the integration of the sociocultural component into teaching foreign languages in the context of globalisation and the challenges posed by the COVID-19 pandemic and full-scale war. The main factors influencing the formation of the educational environment are identified, and the role of foreign language learning in modern society is analysed. Particular attention is paid to studying the sociocultural component in forming foreign language communicative competence. The study is based on a competency-based approach, using the methods of analysis, comparison, generalisation and systematisation. The results confirm that the sociocultural component of foreign language learning plays an important role in the modern educational process, as foreign language proficiency is becoming strategically important, as it contributes to the increase of professional mobility, cultural integration and adaptation of students to the conditions of a globalised society.

The sociocultural component of foreign language teaching is a key element in the development of communicative competence. It provides a deeper understanding of cultural contexts, language patterns, and historical and cultural connotations, allowing students to adapt more effectively to the foreign language environment.

Further research should aim to develop innovative teaching methods that combine traditional approaches with digital technologies. Considering the challenges posed by rapid societal and educational environment changes, educational programmes must also be improved. Particular attention should be paid to studying the impact of sociocultural components on students' successful adaptation to the new linguistic and cultural environment.

Keywords: intercultural communication, pedagogical innovations, educational technologies, teaching strategies, language integration.

Вступ. XXI століття ознаменувалося значним зростанням глобалізаційних процесів та цифровізації суспільства. Ці явища створили нові умови, які впливають на всі аспекти життя людини, зокрема й на освітню галузь. Сучасна освітня система розвивається під впливом цифрових технологій, які дедалі більше інтегруються в освітнє середовище. Онлайн-навчання набуває поширення завдяки своїм численним перевагам як для викладачів, так і для здобувачів освіти. Такий формат занять дозволяє отримати вищу освіту за допомогою різноманітних вебресурсів, освітніх програм та мобільних

застосунків, а також звертатися з навчальною метою до фахівців різних галузей з різних регіонів чи навіть континентів.

На формування сучасного освітнього середовища в Україні значний вплив мали пандемія COVID-19 і повномасштабна війна. Обмеження, зміни в освітній та соціальній сферах, а також вимушені переселення, пов'язані з цими подіями, змусили освітні заклади та здобувачів освіти шукати нові шляхи для продовження освітньої діяльності. Цифрові технології, інтегровані в освітній процес, сприяють розв'язанню проблем, що виникають. Активне використання медійних технологій у сфері освіти відкриває нові можливості, зокрема для вивчення іноземних мов. Ці технології забезпечують доступ до автентичних матеріалів і сприяють комунікації з носіями мови. В Україні, де зростає попит на знання іноземних мов у зв'язку з євроінтеграцією та розвитком економічних і освітніх процесів, мультимедійні ресурси надають широкі перспективи для викладачів та здобувачів освіти.

У сучасних умовах освітня сфера потребує особливої уваги до соціокультурного складника частини процесу вивчення іноземних мов, адже такий компонент дає змогу безпосередньо спілкуватися з носіями мови за допомогою технологій удосконалення вимови, моделювання різних мовних ситуацій, урахування багатозначності слів у різних контекстах. Усе це визначає актуальність дослідження, яке має на меті виявити необхідність посилення соціокультурного компонента в процесі викладання іноземних мов.

Мета статті – аналіз інтеграції соціокультурного складника в процес викладання іноземних мов в Україні в умовах глобалізації, пандемії COVID-19 та викликів, пов'язаних із воєнними діями.

Завдання дослідження:

- 1) визначити основні чинники, що впливають на формування сучасного освітнього середовища;
- 2) проаналізувати роль вивчення іноземних мов у сучасному суспільстві;
- 3) дослідити соціокультурний компонент у формуванні іншомовної комунікативної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика сучасного освітнього середовища та його вплив на процес викладання вже тривалий час є предметом наукових досліджень. Зокрема, в роботах О. Петренко [1] та Н. Павлової [2] розкрито поняття «освітнє середовище» і «цифрове освітнє середовище», визначено їх завдання, особливості, характеристики, чинники та багаторівневу структуру.

Іншомовну комунікативну компетентність як важливий чинник розвитку особистості досліджує О. Чиханцова [3], зазначаючи, що формування цієї компетентності є необхідною умовою для успішного вивчення іноземної мови в сучасному освітньому середовищі. Іншомовна комунікація сприяє формуванню особистості, готової до міжкультурного діалогу, що неможливий без соціокультурних знань.

У цьому контексті актуальності набуває проблема формування соціокультурної компетентності в процесі викладання іноземних мов, яка розглядається в працях Н. Потапенко [4], Т. Фоменко [5], Т. Калинюк, О. Добринчук [6] та В. Каракурт [7]. Особливості викладання іноземних мов у відповідь на глобальну цифровізацію, епідеміологічні, політичні та військові кризи, а також оцінювання досягнень здобувачів освіти, методи й методики викладання висвітлюються в дослідженнях Е. Ланна, О. Верховцової, О. Іщенко [8], О. Рачковського, І. Яценко, С. Попельницької, І. Борисенко, Л. Сідуна [9], В. Гурської [10; 11], Я. Бойка [12] та Л. Гарасім [13].

Незважаючи на значний науковий інтерес до цієї проблематики, залишається відкритою низка важливих питань, що потребують подальшого дослідження, а саме: інтеграція традиційних методів навчання із сучасними інноваціями; адаптація освітніх програм до глобалізаційних викликів; посилення соціокультурного компонента

освітнього процесу з урахуванням специфіки викладання; розширення географії здобувачів освіти через цифровізацію освітнього середовища; вплив соціокультурного складника на процес адаптації здобувачів освіти в мовному середовищі, яке вивчається.

Результати. Одним із головних соціально-культурних прав людини є право на освіту, яке передбачає оволодіння необхідним обсягом знань, культурних компетенцій та професійних навичок, що забезпечують повноцінну життєдіяльність у сучасному суспільстві. Сукупність зовнішніх об'єктивних умов, чинників і соціальних ресурсів, які сприяють ефективному функціонуванню освітнього процесу, називається освітнім середовищем. Цим терміном маркують природне або штучно створене оточення учасників освітнього процесу в просторі освіти, що включає зміст і засоби освіти, спрямовані на забезпечення продуктивної творчої діяльності особистості, її освітній розвиток, педагогічні умови, ситуації, систему взаємин між людьми, які поєднані спільною педагогічною та навчальною діяльністю. Освітньому середовищу притаманні якісні характеристики, чинники й багаторівнева структура з вертикальними взаємозв'язками між рівнями. Воно виступає як частина мегасистеми соціального середовища [1, с. 10]. Відповідно до сучасних вимог суспільства, освітнє середовище закладу освіти виступає сукупністю організаційно-педагогічних умов, що сприяють здобуттю знань, формуванню вмінь і навичок, розвитку особистісних якостей і компетентностей. Межі цього середовища є динамічними – вони можуть розширюватися або звужуватися залежно від масштабу пізнавальних процесів, ступеня залучення соціокультурного середовища та інших чинників [2, с. 72].

У контексті освітнього середовища вивчення іноземних мов розглядається як один із важливих аспектів існування людини в сучасному глобалізованому суспільстві. Основною метою вивчення іноземної мови є розвиток іншомовної комунікативної компетентності, яка передбачає здатність і готовність здобувача освіти до міжнаціонального та міжкультурного спілкування [4, с. 64]. На думку О. Чиханцової, іншомовна комунікативна компетентність є інтегративним утворенням особистості, що має складну структуру і формується як взаємодія когнітивного, мовленнєвого, соціокультурного та навчально-діяльнісного компонентів. Ступінь сформованості цих складників визначає можливість здійснення ефективної іншомовної комунікації [3].

Оволодіння іноземною мовою включає не лише навчання іншомовної комунікації, але й формування особистості, здатної до міжкультурного спілкування, готової брати участь у діалозі культур, який неможливий без соціокультурних знань. Це актуалізує проблему розвитку соціокультурної компетентності (далі – СКК) як показника готовності особистості до міжкультурного спілкування [5, с. 150].

Соціокультурна компетентність у процесі вивчення іноземних мов трактується як здатність і готовність здобувачів освіти організувати міжкультурне спілкування на основі знань культури народу, чия мова вивчається, його традицій, менталітету та звичаїв. Це здійснюється в межах ситуацій і сфер спілкування, які відповідають досвіду, інтересам і психологічним особливостям здобувачів освіти на різних етапах навчання. СКК передбачає здатність зіставляти рідну культуру з культурою країни, мову якої вивчають, визначати спільні та відмінні риси, пояснювати ці відмінності представникам іншої культури, а також урахувувати соціолінгвістичні аспекти комунікативної ситуації для досягнення взаєморозуміння [14, с. 81].

Натепер оволодіння іноземними мовами є не лише інструментом професійного спілкування, але й важливим засобом соціокультурного розвитку особистості. В умовах особистісно орієнтованої освіти цей процес розглядається як шлях до культурної ідентифікації та самовизначення. Ключовим елементом такого підходу є створення педагогічних ситуацій, в яких здобувач освіти шукає смисли, адаптує знання до власних інтересів, формує модель життя, вибирає творчі підходи та критично оцінює дійсність. Це виходить за межі простого засвоєння знань та їх відтворення, що є необхідним для

досягнення основної мети сучасної освіти – розвитку самостійного та креативного мислення [15, с. 17].

Особистісно орієнтований підхід до вивчення іноземних мов посилює акцент на соціокультурному складникові іншомовної комунікативної компетентності. Це включає культурознавчу спрямованість навчання, залучення здобувачів освіти до культури країн, мова яких вивчається, глибше розуміння власної національної культури та здатність представляти її засобами іноземної мови. У результаті здобувачі включаються у діалог культур, що сприяє формуванню глобальної свідомості [15, с. 21].

У методичній літературі представлено методи та вправи, які використовуються для формування СКК (рис. 1):

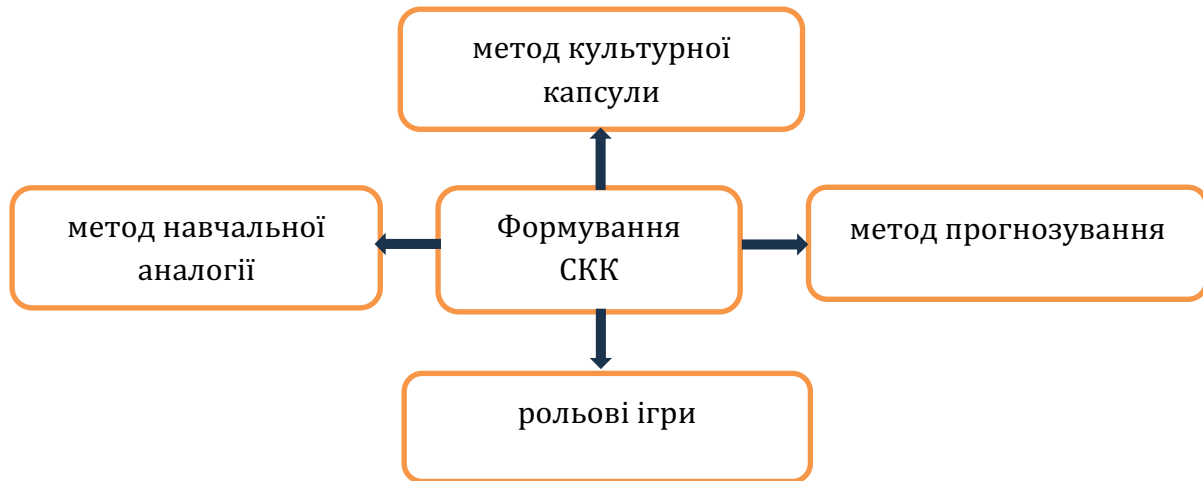

Рис. 1. Методи та вправи для формування соціокультурної компетентності (СКК). Джерело: [6, с. 65].

Активна комп'ютеризація освітнього процесу на всіх рівнях, зокрема в закладах вищої освіти, дозволяє впроваджувати новітні методи та підходи для формування соціокультурного складника іншомовної комунікативної компетенції. Сучасні інтернет-технології відкривають практично необмежені можливості для використання різноманітних матеріалів у різних сферах діяльності. Інноваційні методи передачі знань й інформації значно змінюють освітню систему, впливаючи на підходи до викладання. В українському освітньому просторі дедалі більшої доступності набувають сучасні технології, що дає змогу викладачам застосовувати інноваційні комп'ютерні методики навчання. Це особливо актуально у викладанні іноземних мов, де використання автентичних фільмів, створення презентацій із соціокультурним та країнознавчим матеріалом, а також застосування інтерактивних завдань і вправ з інтернету роблять процес навчання мови та культури більш ефективним і цікавим [14, с. 55–56].

Використання цифрових технологій забезпечує доступ до навчальних матеріалів, організовує комунікацію між учасниками дистанційного навчання в рамках онлайн-сеансів, дозволяє передавати відео, аудіо, графічну та текстову інформацію в синхронному або асинхронному режимі. Онлайн-освіта характеризується персоналізацією, гнучкістю і критичним підходом, що дозволяє оптимально поєднувати навчання з повсякденним життям. Пандемія COVID-19 прискорила перехід до дистанційного навчання, змусивши заклади освіти активно впроваджувати нові цифрові технології, розробляти інноваційні освітні програми й адаптувати здобувачів освіти до змін на ринку праці [8, с. 26–27].

Сучасні умови дистанційної освіти, ускладнені викликами воєнного стану, вимагають від освітян пошуку нових підходів до викладання іноземних мов. У таких обставинах зазнають суттєвих змін як методологія освітнього процесу, так і форми взаємодії між викладачами та здобувачами освіти. Основна проблема полягає в тому, що традиційні методи викладання стають недоступними або малоефективними, що зумовлює необхідність швидкої адаптації до умов дистанційного навчання.

Однією з головних проблем у викладанні іноземних мов в умовах воєнного стану є нестабільність освітнього процесу через повітряні тривоги, евакуації та загрози для життя здобувачів вищої освіти та викладачів, що призводить до переривання занять, зниження концентрації та загального інтересу до навчання. У таких умовах навіть найефективніші педагогічні технології не завжди можуть забезпечити належний рівень залучення здобувачів освіти до навчання, оскільки психологічні чинники домінують над освітніми.

Дистанційне навчання вимагає використання технологій, які забезпечують комунікацію і доступ до матеріалів у реальному часі. Дедалі більшу роль відіграють інноваційні інструменти (рис. 2), які дозволяють проводити інтерактивні заняття, підтримувати безперервну комунікацію між учасниками освітнього процесу та надавати здобувачам вищої освіти зворотний зв'язок [9, с. 686].

Рис. 2. Інструменти для організації онлайн-навчання.

Джерело: [9, с. 686].

Персоналізоване навчання забезпечує численні переваги в процесі вивчення іноземних мов. Воно дозволяє адаптувати темп навчання, що має вирішальне значення для засвоєння мови. Здобувачі освіти можуть дотримуватися індивідуальних траєкторій навчання, витрачаючи більше часу на такі складні аспекти, як граматики чи вимова, одночасно швидко опановуючи теми, які їм легше зрозуміти. Це гарантує, що здобувачі вищої освіти не будуть обмежені рамками стандартної освітньої програми, що сприяє більш ефективному та продуктивному навчанню. Здобувачі освіти, таким чином, контролюють особистий освітній процес, що підвищує їх мотивацію та залучення до вивчення мови. Адаптивні технології чи диференційоване навчання дозволяють зосередитися на навичках, які необхідно покращити, наприклад, аудіювання, говоріння. Завдяки впровадженню персоналізованого навчання з'являється можливість працювати з автентичними мовними матеріалами, до прикладу, статтями про хобі, фільмами чи реальними розмовами, що робить процес навчання більш захопливим та

значущим [10]. Подібний підхід до освітнього процесу дозволяє здобувачам не лише звертати увагу на свої слабкі сторони, а й більш тісно знайомитися з культурою народу чи країни, мова яких вивчається, застосовуючи соціокультурний складник освітнього процесу.

Важливими для вивчення іноземних мов є сучасні технології, які дозволяють глибше зануритися в культурне середовище носіїв відповідної мови. До прикладу, використання віртуальної реальності (VR) демонструє високу ефективність у навчанні вимови. Завдяки цій технології користувачі можуть постійно вдосконалювати фонетичні навички в реальних умовах. Застосунки, за допомогою яких можна змодельовати автентичне мовне середовище (зокрема, Engage VR), дозволяють користувачам практикувати розмовну мову за сценаріями, які нагадують умови реального життя. В. Гурська вказує, що такий підхід зменшує мовні бар'єри та підвищує впевненість у спілкуванні англійською мовою, адже здобувачі освіти занурюються в культурний контекст англійськомовного середовища [11].

Задіяні в процесі викладання іноземних мов також різні онлайн-платформи, які містять великий відео- та аудіоматеріал (таб. 1).

Таблиця 1

Онлайн-платформи для вивчення іноземних мов

№	Платформа	Характеристика
1	LiveWorksheets	Дозволяє перетворювати звичайні робочі аркуші на інтерактивні завдання. Здобувачі освіти можуть виконувати вправи в онлайн-режимі, що включає заповнення пропусків, установлення відповідності, інтерактивні вправи з аудіо тощо
2	Wordwall	Ресурс пропонує набір інструментів для створення ігор, вікторин і завдань. Це зручний спосіб візуалізувати та інтерактивно повторювати навчальний матеріал, що сприяє підвищенню рівня залученості здобувачів освіти
3	Quizizz	Платформа для створення вікторин і тестів. Здобувачі освіти можуть легко створювати власні тести або користуватися вже готовими
4	iSLCOLLECTIVE	Онлайн-платформа надає доступ до величезної бібліотеки безкоштовних освітніх матеріалів для вивчення іноземних мов. Викладачі можуть завантажувати готові презентації, інтерактивні вправи та інші матеріали, які створені педагогами з усього світу, та ділитися ними
5	Learningsapp	Платформа для створення інтерактивних навчальних матеріалів, яка дозволяє викладачам та здобувачам освіти легко створювати і використовувати різноманітні освітні ресурси

Джерело: [16, с. 150].

Серед переваг застосування цифрових технологій – підвищення ефективності занять з вивчення іноземної мови та полегшення роботи викладача. Інтернет-ресурси сприяють вивченню культурних особливостей країни, мова якої опановується, завдяки аудіо- та візуальному контенту. Вони створюють умови для занурення в автентичне

мовне середовище, дозволяючи здобувачам освіти слухати мовлення носіїв, вивчати лексику в контексті та розширювати свій словниковий запас [17, с. 194].

Для глибшого розуміння культури та мови важливо ознайомитися з культурним контекстом, який лежить в основі мовних одиниць, і навчитися співвідносити зовнішні мовні форми з їхньою глибинною сутністю. Вивчаючи мову як елемент культури, необхідно визначити ключові аспекти, які слід ураховувати у процесі викладання іноземної мови. Для підвищення культурної обізнаності та ефективного спілкування з носіями мови доцільно знайомити здобувачів освіти з географією, історією, звичаями, традиціями, літературною спадщиною і повсякденним життям представників цільової культури. Навчання культурних аспектів має інтегруватися в усі види мовної діяльності. Особливу увагу слід приділяти прислів'ям, приказкам і фразеологізмам, акцентуючи на різному значенні, яке можуть вкладати представники різних культур у ті самі слова чи вислови, а також на специфіці їх використання.

У межах занять з іноземної мови можна запропонувати здобувачам освіти читання соціокультурних текстів, перегляд історичних фільмів або їх фрагментів, прослуховування національних пісень, знайомство з уривками з автентичних літературних творів класиків, а також опрацювання матеріалів із журналів [18, р. 941]. Відеоматеріали сприяють підвищенню інтересу до вивчення іноземних мов, демонструючи приклади мовної поведінки та міжкультурної взаємодії в конкретних ситуаціях. Вони розширюють знання здобувачів освіти про країну, мова якої вивчається, та стимулюють обмін власним досвідом і зацікавленнями. Інформація, отримана таким чином, завжди привертає увагу і сприяє розвитку комунікативних навичок. Контент із соціальних мереж, зокрема Instagram і TikTok, має додаткові переваги, адже він безкоштовний і створений переважно для носіїв мови. Це допомагає здобувачам освіти ознайомитися з різноманітними акцентами, розвивати соціокультурні компетенції та підвищувати мотивацію. Аудіо- та відеоматеріали можуть бути використані на різних етапах навчання: для введення в тему, ініціювання дискусій, ілюстрації ситуацій, а також для самостійного опрацювання та оцінювання [16, с. 151].

Опитування, проведене Т. Калинюк та О. Добринчук, засвідчило важливість акценту в ході занять з іноземної мови на соціокультурному складникові. Крім браку словникового запасу (33,3%) та складнощів розуміння граматичних конструкцій (33,3%), проблеми були і в розумінні культурних розбіжностей (27,8%). Результати опитування підкреслюють необхідність звернути увагу не лише на вивчення лексичного і граматичного складників, але й на соціокультурному аспекті. Серед інших проблем здобувачі освіти називають такі: «дуже тонка грань у розумінні відтінків понять», «кількість слів, які потрібно вивчити», «відсутність практики мови з носієм мови», «лінь» тощо. Значна частина опитаних (93,3%) вказали на свою зацікавленість у вивченні культури і соціально-історичної інформації про країну, мова якої вивчається. Також респонденти виявили зацікавленість у здобутті навичок читання творів в оригіналі. Такий результат засвідчив той факт, що найкращим шляхом для формування СКК здобувачів буде комбінація лексики, що пов'язана з історією народу, мова якого вивчається, з використанням оригінальних джерел. Це засвідчує актуальність соціокультурних знань та популяризацію ідей міжкультурної комунікації [6, с. 67].

У листопаді 2001 року Рада Європи впровадила Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages – CEFR), що зумовило посилену увагу до культурних аспектів у вивченні іноземних мов. У них наголошується на важливості соціокультурних знань (повсякденне життя, міжособистісні відносини, історія, цінності, переконання, табу, соціальні норми, ритуали), соціолінгвістичних компетенцій (форми вітання, способи звертання, діалекти, акценти, ідіоми), прагматичних компетенцій (уміння давати поради, переконувати, спонукати, спілкуватися, використовувати шаблони взаємодії) та невербального

спілкування (жести, мова тіла, зоровий контакт, дистанція в спілкуванні тощо). Ці елементи є ключовими для формування міжкультурної комунікативної компетентності [7, с. 105]. Включення культурних аспектів у процес навчання іноземних мов необхідне з початкових етапів для всіх вікових груп. Основна мета – розвивати обізнаність, ставлення, знання й навички здобувачів освіти, що охоплюють не лише цільову культуру, але й рідну культуру та культури інших народів [4, с. 65]. На основі цього формуються різні підходи та стратегії викладання іноземних мов.

Науковець Лінда Харасім (L. Harasim) [13] наголошує на необхідності нової педагогічної теорії, орієнтованої на колаборативне навчання, створення знань і використання інтернету для трансформації формальної, неформальної та інформальної освіти в умовах епохи знань. Вона пропонує концепцію теорії колаборативного онлайн-навчання, основна ідея якої полягає у визнанні, що сучасні здобувачі освіти є поколінням співпраці. Вони активно залучені до пошуку, аналізу, вивчення інформації, перевірки її достовірності, організації та спільної роботи. У цьому контексті виникає потреба в нових підходах до мислення. В епоху знань увага акцентується на пошуку кращих способів розв'язання проблем, визнанні того, що знання є динамічними, контекстуальними і не мають абсолютної універсальної істини.

Для Л. Харасім теорія колаборативного онлайн-навчання є моделлю, яка заохочує учнів до спільної роботи над створенням нових знань. Здобувачів освіти мотивують досліджувати, шукати нові підходи й генерувати концептуальні знання, необхідні для розв'язання проблем, а не лише повторювати те, що здається правильним. У цій моделі вчитель виконує ключову роль не лише як джерело інформації, а як координатор і зв'язкова ланка в спільноті знань. Навчання розглядається як процес концептуальної трансформації, який стає основою для побудови нових знань [13, р. 90].

Колаборативне онлайн-навчання, подібно до дистанційного, може бути асинхронним, незалежним від місця, базуватися на текстовому форматі та використовувати інтернет як платформу для дискусій. Особливістю цього підходу є те, що онлайн-дискусія, яка є основою групового навчання, відбувається під керівництвом викладача [12, с. 476].

Втім, глобалізація суспільства та все більше впровадження цифрових технологій у всі сфери людської діяльності, в тому числі й освітню галузь, мають логічним наслідком розвиток нових методик викладання. Педагогічні інновації зачіпають й вивчення іноземних мов, сприяючи появі нових освітніх стратегій.

Висновки. Глобалізація суспільства, стирання кордонів у культурному, економічному, соціальному контексті викликають усе більшу необхідність у вивченні іноземних мов, що в результаті полегшує процес працевлаштування та мобільність працівника. Не менш важливою в цьому плані є і його соціокультурна компетентність, отримана в процесі вивчення іноземних мов. Саме ця складова частина є однією із ключових, оскільки дозволяє здобувачу освіти не тільки ознайомитися з культурою, традиціями, історією тієї спільноти, мова якої вивчається, а й дослідити особливості використання мовних зворотів, нюанси лексичного значення в залежності від ситуації, культурно-історичний підтекст тих чи інших мовних одиниць. Вивчення літературних творів, перегляд фільмів в оригіналі, спілкування з носіями мови допоможе не тільки вправлятися у фонетиці й орфографії, а й допоможе досягнути особливості як класичної мови, так і сленгової, молодіжної, що допоможе легше адаптуватися в новому соціумі. Тому посилення соціокультурного складника у викладанні іноземних мов є одним із ключових аспектів.

Крім того, це питання потребує подальших досліджень, які покликані розв'язати проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання традиційних навчальних методів та методик із новітніми, що має допомогти в покращенні викладання іноземних мов для

теперішнього цифровізованого покоління. Варто звернути увагу на адаптацію освітніх програм і освітніх стратегій до викликів сьогодення та особливостей глобалізованого суспільства, що пов'язано з тим, що традиційні програми й стратегії не розраховані на обмеження і зміни, що показали карантинні та безпекові заходи, впроваджені через пандемію та військовий стан. Посилення соціокультурного компонента освітнього процесу також повинно врахувати особливості процесу викладання, як-от лекції через відеозв'язок, програми доповненої та віртуальної реальності тощо. Важливим залишається аналіз впливу соціокультурного складника в процесі вивчення іноземної мови на полегшення адаптації здобувача освіти в разі потрапляння його в іншомовне середовище, тобто того, наскільки цілісними та всеосяжними є ті знання, які здобувач отримує про культуру, традиції, історію того суспільства, мова якого вивчається.

Список використаних джерел

1. Петренко О. Дефініція і сутнісне наповнення поняття «освітнє середовище» в контексті сучасної освітньої парадигми. *Інноватика у вихованні*. 2018. Т. 2. № 7. С. 6–16.
2. Павлова Н. Цифрове освітнє середовище у контексті цифровізації освіти. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, (July 26, 2024; Zagreb, Croatia). 2024. P. 72–75. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1988> (дата звернення: 03.11.2024)
3. Чиханцова О. Іншомовна комунікативна компетентність як фактор розвитку особистості. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718913/2/%D0%A7%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення: 03.11.2024)
4. Потапенко Н. Роль соціокультурного аспекту у навчанні англійської мови. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки»*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 47. С. 63-70.
5. Фоменко Т. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2014. Вип. 42. С. 149–156
6. Калинюк Т., Добринчук О. Формування соціокультурної компетентності на уроці іноземної мови у контексті цифровізації освіти. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2023. № 2. С. 63-72.
7. Каракурт В. Формування соціокультурної компетенції в процесі вивчення англійської мови як іноземної. *Педагогічні науки*. № 55. 2012. С. 104-108.
8. Lunn E., Verkhovtsova O., & Ishchenko O. Assessing language learning outcomes in online environments. *Studies in Comparative Education*. 2024. №2. P. 25–33.
9. Рачковський О., Ященко І., Попельницька С., Борисенко І., Сідун Л. Сучасні методи викладання іноземних мов у дистанційному форматі: адаптація до викликів воєнного стану. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*. 2024. № 11(39). С. 681-689.
10. Hurskaya V. Approaches to Personalizing the Learning Process in Teaching English with the Help of Artificial Intelligence. *Академічні візії*. 2023. № 18. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1484> (дата звернення: 05.11.2024)
11. Hurskaya V. The Power of Virtual Reality to Improve Pronunciation in the Process of Learning English. *Академічні візії*. 2022. № 14. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1483> (дата звернення: 03.11.2024)
12. Бойко Я. Використання цифрових технологій у процесі вивчення іноземних мов: сучасні підходи та перспективи. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія*

«Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»). 2024. № 11(39). С. 466-479.

13. Harasim L. *Learning Theory and Online Technologies*. 2012. New York: Routledge. 212 p.

14. Юніна О. Інноваційні технології викладання іноземних мов у закладах загальної середньої та вищої освіти : навч.-метод. посіб. Полтава : Вид-во: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 169 с.

15. Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов / Укладачі: І. О. Мазайкіна, Т. І. Ямчинська, Є. В. Громов. Вінниця: 2017. 76 с.

16. Бочарникова Т., Лембік С., Прус Н. Мультимедійні технології у викладанні іноземних мов: можливості та перспективи в Україні. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 11(29). С. 144-157.

17. Матієнко О., Бучацька С. Медіалінгвістичний ресурс лексичних запозичень у подкастах. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 65. Том 2. С. 189-194.

18. Reid E. Techniques Developing Intercultural Communicative Competences in English Language Lessons. *Procedia – Social and Behavioral Sciences: WCLTA*. 2015. P. 939-943.